

geWOON ANDERS

• VERENIGING GEMEENSCHAPPELIJK WONEN • DECEMBER 2023

Verslag landelijke Wooncoöperatiedag

BOEK: *Together. Ruimte voor collectief wonen*

***Tussen saamhorigheid en geborgenheid,
deel 2: De Warren***

INHOUD

- 02 Ledenvergadering en thema “verbinding”**
- 04 De woongemeenschap ‘Ubuntu’ in Zutphen**
- 06 Roser Roman is weer terug in Spanje**
- 07 BOEK: Together**
- 08 Verslag landelijke Wooncoöperatiedag**
- 10 Collumn: Bijna puber af...**
- 11 Tweede Kamer: 40 miljoen voor fonds wooncoöperaties**
- 11 Tussen saamhorigheid en geborgenheid, deel 2: De Warren**
- 15 Van de redactie**

Colofon

GEWOON ANDERS
is het blad van de Vereniging
Gemeenschappelijk Wonen

Abonnementen en losse nummers
Zie info achterflap
Voor een proefnummer mail naar
info@gemeenschappelijkwonen.nl

Redactieadres
Fuutlaan 21
2623 MX Delft

Redactie
Anna Dijkhuis
Flip Krabbendam
Sanne van Drenth

Aan dit nummer werkte mee
Kim Verheugen

Foto voorkant
Ubuntu

Vormgeving
Elmarye Aaij
www.elmaryeaaij.nl

Druk
Drukkerij Pasklaar te Sittard

LEDENVERGADERING EN THEMA “VERBINDING”

BIJ HET HOF VAN DE TOEKOMST IN AMERSFOORT

Op zaterdag 7 oktober vond er bij het Hof van de Toekomst de ledenvergadering plaats waarin o.a. de begroting en de algemene zaken binnen VGW werden besproken en daarna werd de door het Hof gekozen thema “verbinding” gepresenteerd en besproken.

Er waren behalve de bestuursleden nog 6 projecten (Vuurplaats HHwaard, De Banier Rotterdam, Aardrijk Breda, Kastanjehof Nijmegen en De Oranjerie Leiden en CW Romolenpolder uit Haarlem) aanwezig en iemand van het LVGO (Ouderenvereniging voor gemeenschappelijk wonen).

Een bewoner van het Hof vertelde eerst hoe ze er aan toe kwamen om dit thema “verbinding” ter hand te nemen. Er was nogal de klad in de samenhang van het project (61 huishoudens en zo’n 90 bewoners) gekomen en zij was op vakantie samen met een medebewoner. Tijdens een trektocht door europa hebben ze gebrainstormd hoe ze de gemeenschap weer een beetje ‘aan de

praat’ konden krijgen. Daaruit zijn een aantal ideeën voortgekomen die ze aan hun gemeenschap presenteerden. Dit was tijdens de corona-periode en via digitale bijeenkomsten waarbij iedereen vanuit het veilige thuis hierover kon praten en zijn/haar zegje doen.

De volgende ideeën werden verder uitgewerkt:

Rondeel

Aan de bewoners werd gevraagd in een zogeheten Rondeel (gedicht van enkele regels al dan niet gezongen) aan te geven wat de motivatie en intentie is geweest - of nog is - om in dit specifieke project te wonen. Een voorbeeld van mijzelf voor ons project (Rosmolenpolder in Haarlem):

*“Ik kwam hier fietsend en gewild,
Ook bij toeval als geroepen,
zelf een groepsdier en daarom
kan het niet meer stuk”*

Schilderij

Ook vroegen ze of medebewoners een schilderij konden benoemen dat een thuisgevoel gaf. Het was de bedoeling dat er één schilderij werd gekozen dat door de hele gemeenschap in de vorm van kleine vierkante schilderijtjes werd opgevuld.

Een schilderij wat door 2 mensen specifiek werd gekozen en welke door iedereen omarmd werd was een schilderij van Kandinsky, en toevallig ook het schilderij waar de hele wijk (Kattenbroek) door de toenmalige stadsarchitect op gebaseerd was.

Het schilderij met donkere strepen en figuren is door een kunstzinnige medebewoner op een groot doek van 2 bij 2 meter geprojecteerd en in deeltjes van 20 bij 20cm opgedeeld. Iedereen kon een deeltje inkleuren, borduren of viltten en zo ontstond een groot geheel met ieders eigen inbreng.

Foto's van insecten

Een andere bewoner had een paar foto's gemaakt met zijn mobiel van insecten in de tuin en was daar zo enthousiast over dat hij samen met de bewoners een project startte waarbij hij veel insecten uit eigen tuin op de foto nam. Iemand verwerkte er een qr-code in en anderen binnen het project maakten er een gesproken tekst bij. Er werden bordjes met paaltjes in de tuin neergezet en foto's hierop geplakt. Met het inlezen van de qr-code door je eigen mobiel kun je de tekst horen.

Hiernaast een insectenfoto met geluid. Scan het met je mobiel en klik op de link en je hoort het verhaaltje.

Daarna is er nog een boekje van gemaakt zie link: wvdt.nl/insectenexpo

In de middag zijn we in twee groepen de wijk ingetrokken, één groep met de fiets en de andere groep wandelend. De bijzondere wijk Kattenbroek uit de jaren negentig, met her en der kunstwerken en kleine kunstwerkjes aan de huizen. De dag is afgerond met een borrel en zo togen we tevreden en geïnspireerd huiswaarts na deze zinvolle dag.

*Namens het bestuur van VGW
Gerard Franse (penningmeester)*

Foto — Karin
Tekst — Karin
Stem — Boaz

Foto — Ton
Tekst — Karin
Stem — Marijke vd H

De woongemeenschap 'Ubuntu' in Zutphen

De redactie van Gewoon Anders interviewt bewoonster
Frances de Vilder (FdV)

Jullie project heeft de naam Ubuntu. Heeft die naam een speciale betekenis?

FdV: 'Ubuntu' is de naam van een Afrikaanse filosofie, ontstaan in Zuidelijk Afrika. In deze filosofie gaat men ervan uit dat je als 'individu' alleen kan bestaan in relatie tot 'anderen'. We zijn hier in Zutphen nu een jaar met elkaar onderweg, en onze woongemeenschap ontwikkelt zich voortdurend.

Hebben jullie veel contact met elkaar?

FdV: Het feit dat je met een groep gelijkgestemden bij elkaar woont, die allemaal een intentieverklaring hebben ondertekend, maakt dat het makkelijk is om contact te leggen. Die intentieverklaring geeft aan dat iedere bewoner bereid is zich minstens een dagdeel per week in te spannen voor

de gemeenschap. We wonen hier met 130 mensen, in leeftijd tussen de 50 en de 87. We zijn gesteld op onze privacy maar voelen ons ook verbonden met elkaar. Al doende vinden we uit waarin we elkaar vinden of juist los laten. We hebben niet de behoefte om álles samen te doen, maar we kijken wel om naar elkaar.

In deze filosofie gaat men er vanuit dat je als 'individu' alleen kan bestaan in relatie tot 'anderen'

Jullie zijn een grote groep, hoe komen jullie tot besluiten?

FdV: Je kunt niet alles aan 130 mensen voorleggen om tot een besluit te

komen, het gewicht van het onderwerp maakt veel uit. We zijn aan het onderzoeken of de methode van gedragen besluitvorming geschikt is voor ons. Bij die methode besluit niet de meerderheid, maar pas als men "vóór" is of uitsprekt "geen bezwaar" te hebben wordt een besluit genomen. Besluiten op grond van consent heet dat.

Als er besluiten worden genomen, hoe voeren jullie die dan uit?

FdV: We hebben inmiddels een aantal goed lopende werkgroepen: zo is er een zorggroep, een groep bewoners die kortdurende hulp biedt op aanvraag. Dat kan zijn huishoudelijke ondersteuning, koken, boodschappen doen enz. Enz. Dit wordt dan gedaan door een paar bewoners. We zijn geen professionals! Dat moet aangevraagd worden

Woningen met uitzicht op de gemeenschappelijke tuin, links het 'Ubuntuhuis' met op de begane grond de bergingen

door bewoners als dat nodig is. Bij alle zorg die wij bieden! Regie bij de bewoners laten. Dan is er een tuingroep om de tuin te onderhouden en er zijn mensen beschikbaar voor klussen en verder is er een mobiliteitsgroep die zich (o.a.) met autodelen bezighoudt.

Dus de deelname aan activiteiten en de besluitvorming zijn goed georganiseerd.

FdV: Zo is het niet helemaal: na de pioniersfase, waarin bergen werk zijn verzet, is het nu tijd om een andere, passende bestuursvorm te kiezen. De 'bestuursvorm voor de toekomst' is onderwerp van studie van een onderzoeksgroep.

"Hoe kunnen we leren van elkaars diversiteit? Hoe krijgen we algemene instemming bij besluitvorming?"

Over wat voor gemeenschappelijke voorzieningen kunnen jullie beschikken?

FdV: We hebben ook een gemeen-

Binnen in het Ubuntuhuis: werk aan de winkel

schappelijke plek: het Ubuntuhuis, een gebouw dat midden in de tuin staat. Er worden daar allerlei activiteiten georganiseerd: er wordt gekookt voor bewoners, er zijn koffieochtenden, er is een schilders- en een keramiek atelier. Maar niets is hier verplicht, de vrijheid om wel of niet mee te doen aan de activiteiten vinden wij een groot goed.

Je hebt eerder in een ander project gewoond (Centraal Wonen Delft, red.) Nu je hier een tijdje woont, kun je zeggen dat je op de goede plek bent geland?

FdV: Annette Nobuntu Mul, die de Ubuntu Society in Nederland oprichtte zegt het zo: "Hoe kunnen we leren van elkaars diversiteit? Hoe krijgen we

Er wordt gekookt voor bewoners, er zijn koffieochtenden, er is een schilders- en een keramiek atelier. Maar niets is hier verplicht, de vrijheid om wel of niet mee te doen aan de activiteiten vinden wij een groot goed.

algemene instemming bij besluitvorming? En: hoe kunnen we verschillend samen zijn in dialoog met elkaar?" Daar wil ik me wel mee bezig houden, daar wil ik wel bij horen, besluit Frances haar verhaal.

(DD) November 2023

ROSER ROMAN IS WEER TERUG IN SPANJE

OLD TOGETHER

In een mailtje laat Roser weten dat zij sinds 1 september veilig en wel terug is in Spanje, na een inspirerende reis langs meerdere Gemeenschappelijk Wonen projecten in Noord Europa. Zij stuurt een groet naar en bedankt 'alle lieve vrienden, collega's en compagnons' die zij tijdens haar reis heeft ontmoet.

'Old Together' is het trefwoord en de naam van haar project. Sinds 1 september houdt Roser zich intensief bezig met de documentatie 'van alles wat ik heb meegemaakt en van alles wat jullie mij hebben laten zien en uitgelegd'. Verschillende varianten, zoals ouderen projecten, inter-generatie projecten en andere formats zijn bezocht en besproken.

'van alles wat ik heb meegemaakt en van alles wat jullie mij hebben laten zien en uitgelegd'.

Het is Roser opgevallen dat er in de Noord Europese landen structureel aandacht is voor gemeenschappelijk

wonen, dat blijkt uit actueel 'ongoing research' naar de verschillende varianten daarvan. Roser laat weten dat zij 'heel erg is geïnteresseerd in visies, adviezen en informatie op dit gebied' en dat 'elke input van jullie kant heel erg wordt gewaardeerd'.

Roser gaat verder met onderzoek en het ordenen en analyseren van de tijdens haar reis verzamelde gegevens en zij heeft er vertrouwen in dat deze waardevolle 'input' in de resultaten van haar werk herkenbaar is. Zij gaat dus verder met haar onderzoek. Het doel daarvan is om met 'een meer gespecificeerd voorstel' te komen voor de Balarie eilanden en andere delen van Spanje.

Roser vindt het heel belangrijk om 'connected' te blijven. Zij hoopt dat de mensen die zij onderweg heeft gesproken hier hetzelfde over denken en dat ook zij het een goed plan vinden om een netwerk in het leven te roepen waar 'allen die zij heeft ontmoet in participeren en cohousing projecten lid van kunnen worden'. Om het netwerk van informatie te voorzien vraagt zij aan alle geadresseerden van haar mail om

een enquête te verspreiden die zij heeft gemaakt om meer inzicht te krijgen in de verschillende vormen van cohousing die er bestaan. Wij (de redactie van GA) geven haar vraag graag door: de enquête is te vinden op het internet: forms.gle/YxDiaWi3q13z4nhP7

Met het netwerk wil Roser verschillende doelen nastreven. Het gaat over verbinding, ook om 'meer zichtbaarheid en erkenning' van het (maatschappelijke) belang van 'collective housing projecten'. Bestuurlijke, wettelijke en financiële ondersteuning horen daarbij en effenen de weg naar:

'More dignified, sustainable and humane housing for a New Society, that is demanding it'

Roser sluit de mail af met: dank aan alle mensen voor hun hulp en samenwerking tijdens haar tocht en a big hug with affection.

AD

Van links naar rechts Marije Peute, Darinka Czychke en Sara Brysch.

BOEK: *Together.* *Ruimte voor collectief wonen*

Er is een nieuw boek verschenen over collectieve woonvormen! Darinka Czychke, Marije Peute en Sara Lia Brysch schreven aan de hand van wetenschappelijk onderzoek het boek *Together. Ruimte voor collectief wonen*. De auteurs zijn gelieerd aan de TU Delft en het 'collaborative housing' van het Co-Lab Research. Flip en Sanne bezochten op 24 oktober de boekpresentatie in Pakhuis de Zwijger.

Het boek is een verzameling van essays, data en casestudies in Nederland en andere Europese landen. De auteurs zagen dat, te midden van een ongeken- de 'wooncrisis', mensen steeds meer over gaan tot collectieve zelforgani- satie in het wonen. Wooncrisis tussen aanhalingstekens, omdat het volgens Darinka geen kortstondig probleem is, maar al zo lang aanhoudt, dat er eerder

sprake is van een systemisch probleem. Door middel van collectief wonen kunnen mensen zichzelf voorzien in huisvesting die gemeenschapsgericht is, duurzaam en betaalbaar, omdat het alternatief vanuit de overheid uitblijft. Ook zij zien dat de initiatieven soms maar moeilijk van de grond komen. Het boek biedt ontwikkelscenario's voor collectieve woonvormen.

De zaal was gevuld met jonge archi- teten en onderzoekers die zich bezighou- den met het onderwerp. Er werden drie vragen gesteld aan de auteurs en gasten. Wat maakt alle vormen van collabora- tive housing nu zo zinvol en urgent? Hoe komt collaborative housing tot stand? En wat is nodig om de beweging als 'derde bouwstroom' echt te veran- keren en te verbreden. Deze vragen en meer worden ook beantwoord in het boek. Het boek illustreert de dilemma's

en kansen voor een nieuw paradigma, over hoe we in de 21ste eeuw samen kunnen leven.

SvD

VERSLAG LANDELIJKE WOONCOÖPERATIEDAG

Foto: Peter Bakker

Op 16 september organiseerde Cooplink¹ een landelijke wooncoöperatie²dag om meer bekendheid te geven aan het idee van de wooncoöperatie, om mensen die actief zijn op dit gebied met elkaar in contact te brengen en om na te denken over 'hoe gaan we verder'.

Presentatie

De dag begon met een presentatie van Tine de Moor, hoogleraar 'sociale ondernemingen en instituties voor collectieve actie' aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. Zij liet zien dat groeps-wonen een exponent is geworden van een bredere beweging waarbij 'vanonderop' groepen worden gevormd waarin men elkaar steunt, zoals broodfondsen, zorgcoöperaties, en energicoöperaties. Coöperaties die een nieuwe economie belichamen, waarin niet het belang van het bedrijf voorop maar het belang van de deelnemers.

Zo zou een 'poly centrische' samenwerking kunnen ontstaan, een netwerk waarin besluiten worden genomen in

meerdere knooppunten of 'centra'. Tine zag in Cooplink ook een organisatie die opgenomen is in zo'n netwerk waardoor er een sterke beweging kan ontstaan, met een sterke onderhandelingspositie.

Zo zou een 'poly centrische' samenwerking kunnen ontstaan, een netwerk waarin besluiten worden genomen in meerdere knooppunten of 'centra'.

Paneldiscussie

Na de presentatie leidde Arie Lengkeek

het gesprek tussen Faissal Boulakjar van D66, Willem de Vreeze, directeur van Aedes, vereniging van woningbouwcorporaties, Marja Elsinga, hoogleraar Housing Institutions & Governance van de TU Delft en Hanneke Beid van beheercoöperatie Iewan. In de discussie, die meer de vorm van een gedachtenwisseling had, brachten de deelnemers verschillende aspecten met elkaar in verband. Zo legde Hanneke (Iewan) de nadruk op de relatie met de buurt en de rol die een coöperatie kan spelen in de buurt, voor ontmoeting en voor advies, als zij denken aan het vormen van een coöperatie. Marja (TU Delft) ziet in wooncoöperaties een kans voor duurzaamheid en circulair bouwen. Willem (Aedes) ziet dat wooncoöperaties zich zorgen maken over de participatie. Daarom is er in 2015 een traject gestart t.b.v. de legitimering van wooncoöperaties.

Faissal (D66) pleitte voor het vergroten van de invloed van de bewoners op hoe ze wonen. Het vergroot hun geluk en de politiek zou dat proces moeten faciliteren.

Belangrijke vragen: welke waarden worden in een wooncoöperatie gehanteerd, hoe divers is realistisch, hoe bereik je mensen van buiten je bubbel en hoe overwin je financiële hobbels?

Werksessies

Er waren op deze dag zes werksessies waarin verschillende aspecten van wooncoöperaties werden belicht:

1 'De beheercoöperatie' begeleid door Bernard Smits

In deze werksessie werd de vraag gesteld welk percentage van de woningvoorraad zou moeten bestaan uit beheercoöperaties³.

Hierbij werd ook aandacht besteed aan het ontwerp dat in de maak is door architectenbureau 'Open Kaart' voor het 'Collectief Bijlmer Renaissance', een collectief dat bestaat uit 'ouderen, jongeren, gezinnen en kunstenaars'. Verder meldde de 'Woonstichting Valburg' dat het initiatief 'Expeditie Collectieve Woonvormen' door 15 partijen wordt ontwikkeld.

2 'Tips en tops voor coöperaties en gemeenten' begeleid door Bastiaan van Perlo

Aan de hand van het voorbeeld van de Roggeveenstraat (een bestaande straat in Den Haag, die is aangekocht door de bewoners) kwam men tot een aantal aanbevelingen. Zo zou de gemeente opdracht moeten geven om bewonersinitiatieven te faciliteren. Hecht hierbij belang aan aandacht voor de persoon en ga uit van de goede bedoelingen. Ambtenaren beamen het feit dat bewonersinitiatieven een meerwaarde opleveren, maar het is 'lastig rekenen met maatschappelijke baten'.

Tips:

- Beschouw de ander niet als tegenstander
- Werk aan politiek draagvlak
- Zoek steun bij de gemeenteraadvraag om een motie
- Onderbouw claims m.b.t. maatschappelijke meerwaarde, leefbaarheid en borging voor de toekomst

3 'Financiën en waarde' begeleid door Clemens Mol

Belangrijke vraag: Hoe krijgen we ons woonproject gefinancierd? Iedereen in Nederland zou moeten weten wat een wooncoöperatie is. Om serieus genomen te worden is het raadzaam om een consultant in de arm te nemen. Er wordt gewerkt aan een 'Taxatierichtlijn voor wooncoöperaties' om over de marktwaarde van een wooncoöperatie te kunnen praten met de gemeente. Ten slotte een tip van Clemens: 'Gebruik nooit het woord 'korting' als je over de grondprijs praat'.

4 'Architectuur en collectieve ruimtes' begeleid door Tamar Henquet van 'Open Kaart'

Aanbeveling: maak eerst een tijdsplanning, waarin je bepaalt wanneer wie een rol krijgt in het proces en om te zorgen dat keuzes op het juiste moment worden gemaakt.

Hierbij is het belangrijk na te denken over de volgende vragen:

- Hoe zorg je ervoor dat je per fase de juiste keuzes maakt en hoe zorg je dat nieuwe leden van de groep hierop voortbouwen, zodat je niet in herhaling vervalt.
- Hoe ga je om met de randvoorwaarden van het ontwerpproces?
- Hoe houd je het plan realistisch, waarbij de bomen niet tot in de hemel groeien?
- Wat maakt dat de inbreng van bewoners echt leidt tot co-creatie?

5 'De coöperatie in de praktijk' begeleid door Gianfranco Colangelo van het Hof van Cartesius

In het 'Hof van Cartesius' is in het huurcontract vastgelegd dat bewoners

4 uur per kwartaal meewerken, bijvoorbeeld in de tuinwerkgroep, de evenementenwerkgroep, of de onderhoudswerkgroep. Deze taken worden betaald uit huur en lidmaatschapsgelden. Het stemrecht is gerelateerd aan de betaalde huur.

Wat anders is: besluitvorming vindt in eerste instantie plaats in de werkgroepen. Hierbij wordt de zogenaamde BOB-methode gebruikt: 'beeldvorming-oordeelsvorming- besluitvorming'. Belangrijke vragen: welke waarden worden in een wooncoöperatie gehanteerd, hoe divers is realistisch, hoe bereik je mensen van buiten je bubbel en hoe overwin je financiële hobbels?

6 'Aan de wieg van je wooncoöperatie' begeleid door Laura Weber

Twee belangrijke thema's kwamen hier aan de orde: groepsvorming en het vinden van een locatie. Over het eerste: als je met z'n tweeën bent, hoe vorm je dan een groep? En als er een kerngroep is van zes tot acht personen, wanneer ga je dan uitbreiden? Moet je mikken op een homogene of een heterogene groep qua leeftijdsopbouw? En wat de locatie betreft: gemeenten zouden hier wel wat behulpzamer mogen zijn!

FK met dank aan Sandra Labree van Cooplink

Voetnoten

1 Cooplink: een organisatie die zich inzet voor de oprichting van wooncoöperaties. Zie: cooplink.nl

2 Wooncoöperatie: een project voor gemeenschappelijk wonen, waarbij de bewoners collectief eigenaar zijn (dm van een vereniging of coöperatie) terwijl zij individueel huren van het collectief.

3 Beheercoöperatie: hierbij blijft een woningbouwcorporatie eigenaar van het project, maar de bewoners zijn verantwoordelijk zijn voor het beheer.

Kim Verheugen

COLUMN

Bijna puber af...

Het grappige van het wonen in een gemeenschappelijk wonen project is dat je burens vaak eerder weten dat je kind iets uitgevreten heeft dan jij. Of het voor dat kind net zo grappig is, is punt twee, maar oké. Misschien heb ik nu gelijk de reden te pakken waarom mijn puber niet zo'n fan is van deze manier van wonen. Hij voelt zich nogal bekeken. Waar de meeste één tante hebben met een grote pukkel en een hele ongezonde nieuwsgierigheid hebben we er hier een hele Wonenwijd vol van.

“Zo jongen, moet jij niet naar school? Hoe is het met je moeder? Heb je al een vriendinnetje?” Soms had ik echt wel medelijden met mijn introverte puber. Maar vreemde ogen dwingen en vaak hoorde ik via de burens dat meneer toch wel goede cijfers haalde op school en hoorde ik van de tam tam dat ze hem tegen was gekomen bij de tandarts. Poeh... hij was dus toch wel geweest. Straks maar even aan buurvrouw Y vragen of hij nog poetsadvies heeft gekregen.

Onlangs is hij drie maanden stage gaan lopen bij de Zoo in Antwerpen. Ik was reuze trots, mijn kleine jochie was zo snel groot geworden en werd nu diervoorzorgster in het aquarium van Antwerpen Zoo. HOE GAAF IS DAT? Helaas, ik mocht het vooral niet doorvertellen. Nou dat is ook niet leuk... ben zo trots op mijn spruit, mag ik er niet eens over opscheppen. We hadden zo'n leuk adres voor hem gevonden in hartje Antwerpen. Mocht er geen woord over zeggen. Die hospita was stapelgek op mijn kind. Mocht er geen woord over zeggen. Hij had zo'n leuke stageplek... je raad het al: geen woord. Foto's? Nada ik kreeg ze niet. Het ging zelfs nog verder. Mij werd verzocht hem even met rust te laten en hem niet te bellen of te appen. “Mag ik dan ook niet langskomen?” Piepte ik.

“Nee.” Hij wilde een beetje loskomen van mij en dat kon hij niet als ik contact bleef zoeken. Hmm hier zit iets in. Dit gingen moeilijke maanden voor mij worden. Maar een paar mensen in de wonenwijd had ik het verteld, maar die moest ik ook teleurstellen. Ik wist niets te vertellen. Had nog niets gehoord. Een collega van mijn werk die ook nog Medium is gaf me wat rust: ze zag dat het goed ging met hem. Oh gelukkig. Denk ik.

Na vier weken kreeg ik eindelijk een teken van leven van hem. Of ik nog steeds zo sterk de behoefte had om langs te komen... Wat denk je zelf. Natuurlijk! Mijn nagels waren al tot de riemen kaalgevreten, het huis was zo schoon dat alle sporen van een puber gewist waren en zijn kamerdeur ging ook weer gewoon open en dicht. Ik miste hem vreselijk.

“Oké, kom je zaterdag dan? Neem je ook even je kapperspullen mee?” Ik keek mijn lief aan. “Wil hij me zien of wil hij een dure kapper uit Ede langs laten rijden?”

“Boeit niet, we gaan gewoon en kijken wel wat we ervan gaan maken,” zei lief.

We hebben een heerlijke dag gehad. Hij zat in een schitterend pand waar de wonenwijd niets bij was en kon de leeuwen vanuit zijn bedje horen brullen. Hij heeft ons een rondleiding gegeven door de stad en door de dierentuin en aan het eind van de dag heb ik toch nog even zijn haren geknipt en wat groente in dat magere lijf gestopt. Ik mocht zelfs nog even twee hele tellen op zijn telefoon kijken naar fantastische foto's van een bekend lijf dat aan het duiken was in een veel te groot aquarium. En nee, die mocht ik niet hebben.

Inmiddels is hij alweer een maand thuis en ben ik al twee keer op mijn giel gehel gegaan door zijn rondslingerende troep, maar ik vind het heerlijk dat hij er weer is en dat mag de hele wonenwijd horen. Toevallig.

Gister vroeg ik hem - of eigenlijk vertelde ik hem - dat ik wel verwacht dat hij na zijn verjaardag kostgeld gaat betalen. Hij dacht even na en zei toen lachend “Hoeveel foto's zijn dat per maand?”

Tweede kamer: 40 miljoen voor fonds wooncoöperaties

De Tweede Kamer heeft 30 miljoen extra vrijgemaakt voor een fonds voor wooncoöperaties. Bij de begrotingsbehandelingen stemde een grote meerderheid van de Tweede Kamer voor een amendement, ingediend door de Kamerleden Sandra Beckerman, Faissal Boulakjar, Pieter Grinwis en Henk Nijboer. Nadat in 2022 al 10 miljoen gereserveerd werd voor wooncoöperaties, is de teller opgelopen tot ongeveer 40 miljoen voor een landelijk leenfonds voor de wooncoöperaties.

Dit gebeurde naar aanleiding van een rondetafelgesprek in de Tweede Kamer op 11 oktober 2023, waar onder andere een delegatie van Cooplink aan tafel zat, evenals vertegenwoordigers van projecten als de Nieuwe Meent en Ecodorp Zuiderveld, en ook architecten en adviseurs.

Het gesprek werd gevoerd met Faissal Boulakjar (D66), Inge van Dijk (CDA), Sandra Beckerman (SP), Henk Nij-

boer (PvdA) en Pieter Grinwis (ChristenUnie). In het gesprek werden de (financiële) pijnpunten van wooncoöperaties benoemd, zoals de scheve marktpositie. Coöperatieve bouw kan juist een uitkomst bieden in tijden van wooncrisis, mits beheercoöperaties worden gestimuleerd en de juiste randvoorwaarden worden geschapen. De kamerleden dienden een amendement in bij de Tweede Kamer, waar een grote meerderheid vóór stemde.

Met het Nationaal Fonds wordt het voor wooncoöperaties makkelijker om duurzaam betaalbare woningen te realiseren. En dat is hard nodig, want banken en andere financiers zijn vaak terughoudend met het financieren van een wooncoöperatieproject. In Amsterdam was er al een Stimuleringslening voor wooncoöperaties, waarbij projecten het resterende bedrag dat zij niet van de bank kregen via die weg konden lenen. Het Nationaal Fonds zal eenzelfde rol vervullen, maar dan met 40 miljoen euro en voor projecten door heel Nederland. Daarnaast is voor Cooplink als kennisorganisatie meerjarige financiering voorzien. Kortom: een mooie uitkomst voor de wooncoöperaties.

SVd

TUSSEN SAAMHORIGHEID EN GEBORGENHEID, IDEALISME EN VERDIENMODELLEN

DEEL 2: WOONCOÖPERATIE DE WARREN: “EEN KLEIN EN OPEN DORP, IN DE STAD”¹

Sinds de jaren zestig is er een heel spectrum aan woonvormen ontstaan, waarbij de één meer berust op het terugtrekken van een klein gezin in een gesloten woning, en de ander meer op het hebben van veel sociale contacten in de buurt. Maar altijd zoeken we naar een gevoel van geborgenheid en saamhorigheid. Het zijn twee begrippen die onlosmakelijk bij het wonen en de woonomgeving horen, maar soms moeilijk te verenigen zijn. En belangrijker nog, wat betekenen die woorden eigenlijk in de context van het wonen? In een serie van vier artikelen onderzoek ik die twee termen in Nederlandse woningbouwprojecten uit verschillende perioden, die ieder een andere omgang met saamhorigheid en geborgenheid laten zien en ieder op een andere manier zijn ontwikkeld en georganiseerd. Tussen de idealen waarmee projecten worden ontworpen en ontwikkeld en de ruimtelijke uitwerking bestaat vaak een groot verschil, zoals zal blijken.

Het is een roerige tijd voor de wooncoöperatie in Nederland. Onlangs is er door de Tweede Kamer gestemd vóór de uitbreiding van een landelijk fonds voor wooncoöperaties. Er wordt 40

miljoen gereserveerd om deze woonvorm mogelijk te maken en kennis te verspreiden. Het onderzoek van wetenschapper Darinka Czigischke naar collectieve woonvormen, waaronder

wooncoöperaties, heeft geleid tot de recent verschenen publicatie Together. En sinds een paar maanden is de eerste zelfbouw-wooncoöperatie van Amsterdam opgeleverd, De Warren. Dat er momentum is ontstaan voor wooncoöperaties is zeker, maar wat is dit voor woonvorm? In dit artikel onderzoek ik De Warren, waarvoor ik contact had met bewoonster Loulou Kapteijns (1994). Loulou is sinds een half jaar voor de oplevering van het gebouw in maart 2023 betrokken geraakt bij De Warren en woont daar in een woongroep met een eigen kamer van 20m².

Een wooncoöperatie is niet zozeer één woonvorm, maar eerder een organisatievorm waarbij een groep mensen een

ideeel samenwerkingsverband aangaat voor huisvesting. Bewoners verenigen zich om samen huurwoningen te bouwen en/of in beheer te hebben, zonder winst oogmerk. De bewoners maken afspraken over of, en in welke mate, ze ruimtes en voorzieningen met elkaar delen, over het innen van de huren en het aannemen van nieuwe bewoners. In de Nederlandse Woningwet is sinds 1 juli 2015 de mogelijkheid tot het oprichten van een wooncoöperatie opgenomen. In het buitenland bestaat de constructie van de wooncoöperatie al langer.

De gemeenschappelijkheid van wooncoöperaties zit hem vooral in het initiatief dat bij een bewonersgroep ligt en in het gezamenlijk organiseren van de zaken rondom het wonen, maar hoe het wooncomplex wordt ontworpen ligt vrij.

Duitsland en Zwitserland kennen al een lange traditie van wooncoöperaties. Hier ontstonden in het midden van de 19e eeuw de eerste vroege concepten voor coöperatieve woonvormen voor de woningbouw, als reactie op de dure en overvolle woningen in de snelgroeiende steden. De wooncoöperatie kan leiden

tot verschillende woonvormen, zoals een Ecodorp Boekel of de christelijke woongemeenschap Overhoop in Utrecht. De gemeenschappelijkheid van wooncoöperaties zit hem vooral in het initiatief dat bij een bewonersgroep ligt en in het gezamenlijk organiseren van de zaken rondom het wonen, maar hoe het wooncomplex wordt ontworpen ligt vrij.

Op het Amsterdamse Centrum eiland in IJburg is in de voorjaar van 2023 het wooncomplex van wooncoöperatie De Warren opgeleverd. Het ontwerp is begeleid door Boris Zeisser en Anja Verdonk van Natrufied Architecture, in samenwerking met bewoners. Het gebouw omvat een wooncomplex van vijf verdiepingen, bestaande uit een houten draagconstructie met houten gevelbekleding. Er zijn 36 huurwoningen in het sociale en middeldure segment gerealiseerd, met daarbij een groot auditorium, een multifunctionele ruimte, een speelkamer voor kinderen, een muziekstudio, een aantal werkplaatsen, een meditatiekamer, een kas, een dakterras en verschillende gemeenschappelijke woonkamers en keukens. Iedere verdieping vormt een woongroep en beschikt over een grote gemeenschappelijke keuken. Bewoners hebben een eigen wooneenheid, van kamer ('Free Willy', 20m²) of studio tot gezinswoningen met drie slaapkamers van gemiddeld 65 m². De huurprijzen

voor de appartementen liggen tussen de 400, en 1000,- per maand.

De bewoners, ook wel Warrenaren genoemd, streefden naar een sociaal én duurzaam gebouw. Sociaal in de vorm en in de prijs, een woongebouw met betaalbare huurwoningen voor een actieve gemeenschap. Naast het delen van gemeenschappelijke ruimtes en het dragen van gezamenlijke verantwoordelijkheid, richt De Warren zich op duurzaamheid.

De bewoners, ook wel Warrenaren genoemd, streefden naar een sociaal én duurzaam gebouw. Sociaal in de vorm en in de prijs, een woongebouw met betaalbare huurwoningen voor een actieve gemeenschap.

Het woongebouw is in houtbouw uitgevoerd met aandacht voor klimaatbestendigheid, circulariteit en energiezuinigheid. Er is met zoveel mogelijk hernieuwbare en gerecyclede bouwmaterialen gewerkt om de CO₂-footprint van het gebouw te beperken, en het gebouw is zelfvoorzienend in energie door middel van 'energieheipalen' en een warmtepomp. De gevel is opgetrokken uit gerecyclede hardhouten meerpalen. Het is een speels ontwerp geworden met een uitstekende kroon van latten boven de entree-hoek, afwijkende sheddaken en houten vakwerk dat later – volgens de render – begroeid zal raken met planten. Het ontwerp wijkt af van de omringende bouwblokken en in het algemeen van de huidige manier van ontwerpen. Dat hier anders gewoond wordt, is duidelijk.

Saamhorigheid

De Warren is ontstaan vanuit een vriendengroep die sinds 2012 bij elkaar komt om kleine culturele evenementen te organiseren en de zomers door te brengen op een boerderij in Zuid-Portugal. De groep is nauw op elkaar betrokken en wilde een woongebouw om hun collectief te verzegelen. In het ontwerp heeft gemeenschappelijkheid en saamhorigheid een grote rol gespeeld, al vanaf het begin af aan. Met behulp van thematische workshops en vele vragenlijsten werden de voorkeuren

De Warren niveau 0 / © Natrufied Architecture

van de bewoners inzichtelijk gemaakt. Tijdens die sessies werd nadrukkelijk geen ontwerp gepresenteerd waarop de bewoners vervolgens konden reageren en het was ook niet de bedoeling om het uiteindelijke ontwerp perfect aan ieders individuele woonwensen te laten voldoen.

Het heeft geleid tot een ontwerp waarin 30% van het totale oppervlak voor gemeenschappelijk gebruik is. Een van de doelstellingen was om het gebouw in te richten zodat er kleinere gemeenschappen kunnen ontstaan. Iedere verdieping vormt een woongroep waarbij er kleinere kamers en studio's rond een gedeelde woonkeuken zijn gesitueerd, en de grotere appartementen met meerdere slaapkamers voor gezinnen in de luwte liggen. De nadruk ligt echter op de collectieve entree annex woonzaal, die vanaf alle verdiepingen te zien is en waarvan het exterieur is opengewerkt met een grote glazen gevel. Van binnen is de beoogde associatie die van een "houten kathedraal", volgens de website van De Warren. Het is de lichtste ruimte van het gebouw, voor grote en kleine samenkomsten geschikt, maar ook om te werken en te spelen en bewoners op de trap te ontmoeten. Bewoonster Loulou had verwacht dat het

met 50 mensen erg druk zou worden. 'Ik had zelfs nog wel meer drukte verwacht in de woonzaal bij binnenkomst. Nu is het toch best vaak leeg en donker als ik thuiskom'. De wens naar saamhorigheid reikt verder dan alleen in het voordeel van de eigen bewoners. De Warren wil een 'klein en open dorp, in de stad' zijn, niet alleen voor de eigen bewoners maar ook voor de buurtbewoners.

De ambities zijn hoog, zoals blijkt uit de tekst op de website: 'De voorzieningen kunnen en zullen breder gedeeld worden dan alleen binnen het pand. Om te komen tot een gevoel van gemeenschap wil de Warren een trekkersrol op zich nemen om de buurt te betrekken via evenementen en placemaking gericht op alle doelgroepen in het gebied.' Het is een ambitieuze verweving van sociale groepen en functies. Daarmee zal de openbaarheid dieper in de eigen woonsfeer komen. In Privacy en Publicity (1994, pp. 7-8, vertaling Andrea Prins) stelt architectuurhistorica en -theoreticus Beatriz Colomina dat 'openbaar' niet alleen begrepen hoeft te worden als het plein, het hofje of de straat, maar dat 'openbaar' het publiek zelf is. In een boekbespreking, Architecture as a Narrative Medium (2002),

stelt Christine Bucher vervolgens: 'Is het de private ruimte van eenzaamheid en anonimiteit, of is het een verlengstuk van het openbare leven van spektakel, vertoning en beweging. Ontsnapt thuis aan de wereld of wordt het een deel ervan?'. Een klein stukje dorp in de stad betekent voor de Warren een grote verweving van functies op een beperkt aantal vierkante meters, in een stad die van zichzelf óók al een verwevenheid van functies en complexiteit beschikt.

Geborgenheid

Geborgenheid is een lastig te vatten gevoel dat niet voor iedereen hetzelfde zal betekenen. Is geborgenheid hetzelfde als privacy, of heeft het ook te maken met je thuis voelen met de mensen om je heen? Niet iedereen zal zich geborgen voelen in een studentenhuys, terwijl menig student met plezier in zo'n huis kan wonen. Er zijn ook mensen die het liefste alleen wonen, terwijl anderen zich daar eenzaam door voelen. Het hangt dus voor een groot deel samen met behoeftes. De bewoners van de Warren zullen naar alle waarschijnlijkheid veel geborgenheid vinden in het samen wonen en samen regelen. Wat betreft privacy, het kunnen terugtrekken om op jezelf te zijn, stelt bewoonster Loulou dat ze had verwacht

De Warren vlak na de oplevering, winnaar van de Amsterdamse architectuurprijs 2023 (natrufied.nl/en/featured_en/de-warren-amsterdam/)

haar kamer wat klein te vinden. ‘Maar omdat het gebouw zoveel ruimtes heeft valt het mee hoeveel ik in mijn eigen ruimte ben.’ Daarvoor in de plaats maakt ze graag gebruik van de woonzaal in de ochtend, het kantoor om te werken en het dakterras. Wel mist ze een plek waar ze afgezonderd met haar eigen vrienden buiten de Warren kan eten zonder gestoord te worden. Wanneer we kijken naar geborgenheid als vertrouwde met de plek en de bewoners, dan geeft de opzet van De Warren met gemeenschappelijke ruimtes en een opzet in woongroepen, veel gelegenheid om medebewoners te leren kennen. Loulou vertelt hierover: ‘Ik had verwacht dat er meer moeilijkheden zouden zijn in het samenwonen met mijn verdieping. Tot nu toe gaat dat erg goed. We hebben een stabiele, lieve en respectvolle verdieping waar ik steeds meer mijn plekje vind.’ Ze is in het gebouw verantwoordelijk voor de brandveiligheid. Ook heeft ze een ‘meditation circle’ opgezet.

De grote woonzaal met trap naar de woningen (bron)

gemeenschappelijke woonvorm met woongroepen en opgericht als wooncoöperatie, stuurt sterk aan op saamhorigheid tussen bewoners. Loulou schrijft dat het een ‘bijzondere, leerzame en unieke ervaring is om in De Warren te wonen met deze samenstelling van mensen, in dit pand op deze locatie.’ Ze leert veel over zichzelf en laat zich graag inspireren door haar medebewoners. Het is ook intimiderend, maar wel iets waar je blij van kan worden en wat je activeert.

Wanneer we het project bekijken in het licht van saamhorigheid en geborgenheid, lijkt de Warren aan te spreken op dezelfde sfeer als Centraal Wonen-projecten uit de jaren zeventig en tachtig. Loulou schrijft dat ‘het idee dat wanneer één iemand een boormachine heeft, er direct 50 mensen een boormachine hebben’ haar erg aansprak. Deze uitspraak dreef voor een belangrijk deel ook de Centraal Wonen-projecten en is een terugkerend argument voor gemeenschappelijke woonvormen. Een verschil met de Centraal Wonen-projecten is dat in de Warren niet iedereen over een volledig zelfstandige woning beschikt, waardoor gebruik van gemeenschappelijke ruimtes een noodzaak wordt. Dat zou het gevoel van geborgenheid en saamhorigheid op den duur onder druk kunnen zetten, maar evenwel tot een levendige, rijke

en dynamische woongemeenschap kunnen leiden.

‘het idee dat wanneer één iemand een boormachine heeft, er direct 50 mensen een boormachine hebben’

Kortom, een project – dat tot stand is gekomen onder een nieuwe generatie, in een ander tijdperk met andere behoeftes, en is gebouwd in een andere architectuur – dat het waard is om in de gaten te houden!

SvD

Voetnoten

1 De Warren (z.d.). Wooncoöperatie De Warren. Geraadpleegd op 1 oktober 2022, van dewarren.co

Bronnen

- Schriftelijk contact met Loulou Kapteijns, 19 november 2023.
- dewarren.co
- pietersbouwtechniek.nl/application/files/4616/8380/3288/Houtblad_3-2023_de_warren-gecomprimeerd.pdf
- Anneloes de Koff, ‘De Warren nader bekeken’, Archined, 11 september 2023
- archined.nl/2023/09/de-warren-nader-bekeken/
- architectenweb.nl/podcasts/podcast.aspx?ID=74

VAN DE REDACTIE

Wie weet nog in welk nummer de eerste column van Kim Verheugen verscheen? Dat was in nr. 127, in 2016, zo’n zes jaar geleden dus. In die tijd heeft zij 21 columns geschreven over of vanuit ‘Centraal Wonen De Wonenwij’ in Ede.

Zo schreef zij over huisdieren, ouderen in het project, samen tuinieren, moeilijkheden tussen bewoners, corona en de ontdekking van de vogeltjes in de tuin, het begraven van dode dieren, het mogelijk opnemen van vluchtelingen en hoe het ging tussen haar en haar ‘puber’...

Nu stopt zij ermee, omdat zij gaat verhuizen. Hierbij willen we haar bedanken voor de geestige columns waarin zij blijk gaf van een groot relativerend vermogen. (Wie meer van haar wil lezen: zij schrijft boeken. Google op haar naam.)

We hebben ook goed nieuws: met ingang van het volgende nummer zal Ewoud Scheifes de columns in GA gaan verzorgen. En misschien zal hij in de toekomst ook de redactie komen versterken. Maar laten we voorlopig uitkijken naar zijn columns, die ons misschien een inkijkje zullen geven in ‘Centraal Wonen Het Aardrijk’ in Breda.

FK, AD en SvD

Vereniging Gemeenschappelijk Wonen

Lauwerecht 55 351 5GN Utrecht
Telefoon: 06-13015869
Bank: NL69 INGB 0002015796
Internet: www.gemeenschappelijkwonen.nl
Mail: info@gemeenschappelijkwonen.nl

Lidmaatschap en abonnement Gewoon Anders

- Contributie voor woongemeenschappen van minder dan 25 huishoudens: € 4,00 per huishouden
- Voor woongemeenschappen van 25 of meer huishoudens: € 37,50 + € 2,50 per huishouden. In beide gevallen is dit inclusief 1 abonnement op Gewoon Anders. Extra abonnementen à € 5,00 per stuk
- Woongemeenschappen in oprichting: € 25,00 Woongemeenschappen in oprichting: € 25,00 (onafhankelijk van aantal huishoudens). Inclusief 1 abonnement op Gewoon Anders. Extra abonnementen à € 5,00 per stuk
- Donateurschap: € 15,00
Inclusief 1 abonnement op Gewoon Anders
Losse abonnementen: € 15,00 (opzeggen voor 1 oktober)

Bestuur

Ben Lindenman (vice-voorzitter)
Peter Bakker (secretaris)
Gerard Franse (penningmeester)

Bureau

Tienta Verleg

Algemene informatie

Kijk op www.gemeenschappelijkwonen.nl voor:

- Adressen aangesloten woongemeenschappen
- Consulenten
- Verwante (ook buitenlandse) organisaties
- De digitale ‘Gewoon Anders’
- Het logeernetwerk
- Studiemateriaal en allerlei actuele informatie over gemeenschappelijk wonen

En ook voor informatie over:

- Adressen van andere woongemeenschappen
- Uitgebreide informatie voor initiatiefgroepen en bestaande woongemeenschappen

Prikbord

Voor woongemeenschappen die nieuwe bewoners zoeken en voor mensen die op zoek zijn naar een woongemeenschap is er de gratis site: www.woongroep.net

Forum

www.gemeenschappelijkwonen.nl/forum

Twitter accounts

@centraalwonen
@CohousingNL
@GemWonenDag

Ik ben omdat wij zijn

Ubuntu is het oude filosofische concept uit Zuidelijk Afrika. Het gaat over een diep besef van onderlinge verbondenheid van mensen met elkaar. Volgens Ubuntu staat de identiteit van een individu niet op zichzelf. Evenals de zin en de zingeving van het leven. Iedereen is met elkaar verbonden.

“Een Afrikaans spreekwoord luidt: “Umuntu Ngumuntu Ngabantu – Ik ben omdat wij zijn””

Bron: MaatschappijWij
